

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК ЗМІСТ ОСВІТИ У МЕДИЧНИХ ВИШАХ COMPETENCY-BASED APPROACH AS THE CONTENT OF EDUCATION IN HIGHER MEDICAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

У статті розглядається компетентнісний підхід як такий вид змісту освіти, що передбачає цілісний досвід вирішення життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей, вміння пристосовуватися до швидкоплинних подій тощо.

Мета статті – розглянути можливості формування базових професійних та особистісних компетенцій в процесі підготовки студентів вищих медичних закладів освіти. Компетентнісний підхід зосереджується на результаті освіти, на розвитку здібностей особи діяти в різноманітних проблемних ситуаціях. У теорії компетентнісного підходу виділяють два базових поняття: компетенція і компетентність, при цьому компетенція розглядається як сукупність взаємопов'язаних якостей особистості, котрі задаються щодо певних предметів і процесів, а компетентність співвідноситься з володінням чи процесом оволодіння особою відповідною компетенцією, що містить її особистісне ставлення до неї чи до предмету діяльності.

Компетентність – інтегральна якість особистості, котра характеризує здатність вирішувати завдання, що виникають в реальних життєвих ситуаціях, використовуючи знання, навчальний і життєвий досвід, цінності та здібності. Компетенція – це знання, вміння, навички, які використовуються при виконанні певного виду діяльності, тому компетенції складають основу компетентності. У структурі компетентності виокремлюється чотири блоки, які представляють взаємозв'язок компетентності із компетенціями: загальна професійна компетентність, спеціальна професійна компетентність, загальна соціально-психологічна компетентність, спеціальна соціально-психологічна компетентність.

Реалізація компетентнісного підходу в професійній освіті майбутніх медиків сприятиме підготовці кваліфікованого, конкурентного фахівця, здатного до ефективної роботи на рівні світових стандартів, підготовленого до постійного професійного зростання, соціальної і професійної мобільності.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетентність, компетенція, студенти-медики, професійна компетентність, особистість.

The article highlights the competency-based approach as a type of educational content that involves a holistic experience in solving life problems, performing key functions, social roles, the ability to adapt to fast-moving events, etc.

The purpose of the article is to consider the possibilities of basic professional and personal competencies formation in the process of training students at higher medical educational institutions.

The competency-based approach focuses on the result of education, on the development of person's abilities to act in various situations. In the theory of the competency-based approach, two basic concepts are distinguished: competence and competency; competence is considered as a set of interrelated personality qualities specified in relation to certain objects and processes, and competence correlates with the possession or process of mastering a special competency containing personal relation to it or the subject of activity.

Competence is an integral quality, which characterizes the ability to solve problems and tasks that arise in real life situations, using knowledge, experience, values and proclivities. Knowledge, skills, and abilities constitute competence in performing a certain type of activity; therefore, competencies form the basis of competency. Four blocks are clearly distinguished representing the relationship of competency with competences: general professional competence, special professional competence, general social-psychological competence, special social-psychological competence.

The implementation of the competency-based approach in the professional education of future doctors will contribute to the training of a qualified, competitive specialist, capable of effective work at the level of world standards, prepared for constant professional growth, social and professional mobility.

Key words: competency-based approach, competence, competency, medical students, professional competence, personality.

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/64.1.29>

Ісаєва О.С.,

докт. пед. наук,
професор кафедри педагогіки та інноваційної освіти Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», професор кафедри латинської та іноземних мов Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

Єрченко О.В.,

канд. філол. наук,
ст. викладач кафедри латинської та іноземних мов Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

Милик О.В.,

канд. філол. наук,
доцент кафедри латинської та іноземних мов Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

Постановка проблеми у загальному вигляді. У наш час сучасне суспільство потребує кваліфікованих фахівців сфери охорони здоров'я, здатних швидко і якісно досягати поставлених професійних цілей в умовах пандемій чи воєнного стану, котрі динамічно змінюються. Саме фахівці-медики повинні володіти методами вирішення численних професійних завдань якісно і швидко, тому особливого значення в характеристиці конкурентоздатного фахівця стають його професійні та особистісні компетенції. Власне тому компетентнісний підхід дозволяє розглядати такий вид змісту освіти, що не зводиться до знаннєво-орієнтованого

компонента, а передбачає цілісний досвід вирішення життєвих проблем, виконання ключових (що відносяться до багатьох спеціальних сфер) функцій, соціальних ролей, компетенцій, вміння пристосовуватися до швидкоплинних подій тощо. Знання, при цьому, не виходить за межі структури освіченості особистості, а виконують в ній підпорядковану, орієнтуючу роль.

Мета статті – розглянути можливості формування базових професійних та особистісних компетенцій в процесі підготовки студентів вищих медичних закладів освіти.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання:**

– схарактеризувати процес формування професійних та особистісних компетенцій у студентів при підготовці фахівців медичних спеціальностей;

– визначити роль компетенцій для подальшої кар'єри студентів-медиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Низка науковців займаються питаннями компетентнісного підходу: І. Драч, П. Бачинський, Н. Бібік, Г. Гавришак, І. Гудзик, Н. Дворнікова, Я. Кодлюк, О. Локшиної, С. Ніколаєнко, О. Овчарук, Л. Пильгун, О. Пометун, К. Савченко, О. Садівник, Л. Сень, О. Ситник, Г. Терещук, Н. Фоменко; застосування компетентнісного підходу з метою удосконалення системи освіти вивчають: В. Аніщенко, В. Бездухов, В. Болотов, М. Волошина, Т. Добутько, І. Зимня, А. Маркова, О. Овчарук; формування професійної компетентності означено І. Бондаренко, Н. Босак, О. Вознюк, Л. Голованчук, І. Дроздова, О. Дубасенюк, А. Журавльова, Л. Карпова, С. Козак, М. Левківський, О. Мамчич, А. Маркова, Г. Мельниченко, О. Палій, О. Пометун, С. Савельєва, Н. Саєнко, Л. Шевчук.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень, присвячених проблемі компетентнісного підходу, виокремлює його гуманітарність, яка виражається у зверненні до особистості, її якостей, прав та інтересів. Даний підхід безпосередньо пов'язаний з ідеєю всебічної підготовки і виховання студента не лише як фахівця, професіонала власної справи, але і як особистості та учасника колективу і соціуму. Тому проблеми особистості та пошуки їх подолання на шляху до досконалості і передбачають гуманітарність в педагогічній діяльності у процесі підготовки майбутніх лікарів.

Як відомо, метою гуманітарної освіти є не лише передача сукупності знань, умінь і навичок у певній сфері, але і розвиток світогляду, міждисциплінарного чуття, здібностей до індивідуальних креативних рішень, до самонавчання і самоосвіти, а також формування гуманістичних цінностей, асертиності і рефлексії. Адже майбутні лікарі, обираючи свій нелегкий і надзвичайно відповідальний професійний шлях, повинні усвідомлювати мотиви й цілі своєї діяльності та своїх вчинків, визначити життєву позицію й пріоритети вже з перших років навчання. Тому науковець Н. Бібік вдало наголошує на необхідності переходу в підготовці майбутніх медиків «з процесу на результат в діяльнісному вимірі, забезпечення спроможності випускника відповідати новим запитам ринку, мати відповідний потенціал для практичного розв'язання життєвих проблем, пошуку свого «Я» у професії» [1, с. 47].

Отож, проведений аналіз поняття «компетентнісний підхід» засвідчує, що він зосереджується на результаті освіти, на розвитку здібностей особи

діяти в різноманітних проблемних ситуаціях. Саме розвиток даних здібностей і є завданням освітніх медичних закладів. Зазначаємо, що дослідження В. Андрущенка, В. Гриньової, Е. Зеєра, І. Зимньої, Л. Кайдалової, О. Овчарук, О. Савченко, В. Серікова, І. Фруміна, А. Хуторського, С. Шишова засвідчують, що в теорії компетентнісного підходу виділяють два базових поняття: компетенція і компетентність, при цьому перше з них розглядається як сукупність взаємопов'язаних якостей особистості, котрі задаються щодо певних предметів і процесів, а друге співвідноситься з володінням чи процесом оволодіння особою відповідною компетенцією, що містить її особистісне ставлення до неї і предмету діяльності.

Загальновідомо, що вперше термін «компетенція» з'явився в лінгвістиці, і його пов'язують з дослідженнями Н. Хомського, який сформулював дане поняття у теорії мови, тобто трансформаційної граматики. Учений визначав фундаментальну відмінність між компетенцією (знанням своєї мови тим, хто говорить-слухає) і застосуванням (реальним використанням мови у конкретних ситуаціях), підкреслюючи, що даний процес пов'язаний з мисленням, реакцією на вживання мови, навичками, досвідом і рефлексією самої особи тощо.

Варто зазначити, що саме концентрація уваги на результаті оволодіння мовою і розвитку здібностей особистості діяти в різних проблемних ситуаціях, які складають дане поняття, стали підґрунтям для переносу поняття «компетенція» в галузь людинознавчих знань, зокрема в педагогічну науку, і, відповідно, оформленню теоретичних положень компетентнісного підходу, тобто компетентнісний підхід висуває на перше місце не поінформованість студента, а уміння вирішувати завдання швидко і ефективно. Власне М. Нагач зосереджує увагу на важливості компетентнісного підходу, який стає все більш поширеним і претендує на роль концептуальної основи освітньої політики, підсилює практичну орієнтацію освіти, підкреслює значення досвіду, вмінь та навичок, що базуються на наукових знаннях [7].

У закордонних джерелах синонімом компетенцій часто зустрічається термін кваліфікація або професійна кваліфікація, сенс якої полягає в знанні свого предмету і вмінні застосовувати це знання в професійній діяльності, тобто відбувається підготовка студентів-медиків на основі базових компетентностей: «навчання сконцентроване на вихідних результатах, а не на вхідних; враховується переважно здатність виконання практичних завдань, але беруться до уваги і знання; навчання у виробничих умовах» [3, с. 98–99].

Загальновідомо, що учені розглядають поняття «компетентність» з різних позицій, а саме: як характеристику особистості, характеристику

результату освіти і характеристику професіонала. Тож цікавим видається твердження дослідниці Л. Кайдалової, що у процесі формування компетентностей важливо усвідомлювати їх значення для професійної діяльності та враховувати, що компетентності випускника вищого навчального закладу характеризуються системністю, міжпредметністю, ситуативністю, практичною орієнтованістю і мотивованістю застосування [5], що надзвичайно важливо для майбутніх лікарів.

Отже, аналіз досліджень дозволяє також висновувати про продуктивність розуміння взаємозв'язку понять «компетенція» і «компетентність», що склалося в педагогічній науці. Даний взаємозв'язок можна визначити шляхом встановлення їх внутрішньої підпорядкованості. Компетенція означає комплекс знань, навичок, умінь, набутих у процесі навчання, що складає змістовий компонент підготовки медиків. Компетентність також розуміється як здатність особистості до виконання діяльності на основі сформованої компетенції. Власне володіння певними компетенціями і означає наявність компетентності, а саме «компетентність, як властивість індивіда, існує в різних формах – як високий рівень умілості, як спосіб особистісної самореалізації (звичка, спосіб життєдіяльності, захоплення); як деякий підсумок саморозвитку індивіда, форма вияву здібностей тощо» [4, с. 17].

Погоджуємося також з твердженням дослідниці В. Гриньової [2, с. 21], що видова структура компетентності фахівця з вищою освітою охоплює компетентність професійну (готовність, прагнення працювати в певній сфері діяльності) і компетентність соціально-психологічну (прагнення і готовність жити в гармонії з собою та іншими). Саме тому кожну з цих компетентностей можна поділити на загальні (базові, ключові) компетенції, загальні для всіх випускників ЗВО, і спеціальні, зумовлені змістом певного фаху.

Отже, в структурі компетентності випускника ЗВО чітко виокремлюється чотири блоки, що представляють взаємозв'язок компетентності із компетенціями: загальна професійна компетентність, спеціальна професійна компетентність, загальна соціально-психологічна компетентність, спеціальна соціально-психологічна компетентність, тобто «результати навчання, орієнтовані на функціональність, соціальну адаптованість випускника, стають вирішальним вихідним пунктом для оцінювання системи і заходів щодо її подальшого розвитку» [6].

Висновок. Компетентність – інтегральна якість особистості, котра характеризує здатність вирішувати проблеми і завдання, що виникають в реальних життєвих ситуаціях, використовуючи знання, навчальний і життєвий досвід, цінності і схильності. Компетенція – це знання, вміння, навички, які використовуються при виконанні певного виду дій, тому компетенції складають основу компетентності.

Реалізація компетентнісного підходу в професійній освіті майбутніх медиків сприятиме підготовці кваліфікованого, конкурентоздатного фахівця, здатного до ефективної роботи зі спеціальності на рівні світових стандартів, підготовленого до постійного професійного зростання, соціальної і професійної мобільності. При цьому, варто відзначити урахування та застосування досягнень та напрацювань науковців щодо міждисциплінарних підходів та парадигм, які уможливають вдало поєднати методологію досліджень педагогіки з методами і науковими підходами соціально-гуманітарних дисциплін.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у впливі глобалізаційних процесів на формування сучасного лікаря.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бібік Н. М. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти. Дидактико-методичне забезпечення контролю та оцінювання навчальних досягнень молодших школярівна засадах компетентнісного підходу: *монографія*. Педагогічна думка. 2012. С. 46-53.
2. Гриньова В. М. Модернізація національної освіти на засадах компетентнісного підходу: сутність і поняттєво-термінологічний апарат. *Рідна школа*. 2016. № 4 (1036). С. 20-24.
3. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика: *Монографія*. За ред. Н. Г. Ничкало. Хмельницький: ТУП. 2002. 334 с.
4. Зязюн І. А. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи. *Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи: монографія*. Київ; Глухів: РВВ ГДПУ. 2005. С. 10-18.
5. Кайдалова Л. Г., Альохіна Н. В. Психологічна та соціальна компетентності майбутніх фахівців 2009. URL: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2009-04/09klgcf.pdf>
6. Клепко С. Ф. Філософія освіти в європейському контексті. Полтава: ПОІППО. 2006. 328 с.
7. Нагач М. В. Підготовка майбутніх учителів у школах професійного розвитку в США: *автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 [спец. «Теорія і методика професійної освіти»]*. Київ. 2008. 21 с.